

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2014. gada 17. jūlijā *

Apelācija — Konkurence — EKL 82. pants un 86. panta 1. punkts — Privileģētu tiesību, ko Grieķijas Republika piešķirusi publiskam uzņēmumam brūnogļu atradņu izpētei un izmantošanai, saglabāšana — Šo tiesību izmantošana — Konkurētspējas priekšrocības brūnogļu piegādes un elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgos — Dominējošā stāvokļa saglabāšana, paplašināšana vai pastiprināšana

Lieta C-553/12 P

par apelācijas sūdzību atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtu 56. pantam, ko 2012. gada 30. novembrī iesniedza

Eiropas Komisija, ko pārstāv *T. Christoforou* un *A. Antoniadis*, pārstāvji, kuriem palīdz *A. Oikonomou, dikigoros*, kas norādīja adresi Luksemburgā,

apelācijas sūdzības iesniedzēja,

ko atbalsta

Mytilinaios AE ,

Protergia AE ,

Alouminion AE ,

Amarusiona [*Amaroussion*] (Grieķija), ko pārstāv *N. Korogiannakis, I. Zarzoura, D. Diakopoulos* un *E. Chrisafis, dikigoroī*,

pārējie lietas dalībnieki:

Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI), Atēnas (Grieķija), ko pārstāv *P. Anestis, dikigoros*,

prasītāja pirmajā instancē,

Grieķijas Republika, ko pārstāv *M.-T. Marinos, P. Mylonopoulos* un *K. Boskovits*, pārstāvji,

Energeiaki Thessalonikis AE , Ehedorsa [*Echedorso*] (Grieķija),

Elliniki Energeia kai Anaptyxi AE (HE&DSA), Kifisa [*Kifisia*] (Grieķija),

personas, kas iestājušās lietā pirmajā instancē.

* Tiesvedības valoda – grieķu.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Ilešičs [*M. Ilešič*] (referents), tiesneši K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*], A. O'Kīfs [*A. Ó Caoimh*], K. Toadere [*C. Toader*] un E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*],

ģenerālvokāts M. Vatelē [*M. Wathelet*],

sekretāre S. Stremholma [*C. Strömholm*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2013. gada 3. oktobra tiesas sēdi,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2013. gada 5. decembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Ar savu apelācijas sūdzību Komisija lūdz atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas spriedumu lietā *DEI* /Komisija (T-169/08, EU:T:2012:448; turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”), ar ko tā atcēla Komisijas 2008. gada 5. marta Lēmumu C(2008) 824, galīgā redakcija, par Grieķijas Republikas piešķirtajām tiesībām vai šādu tiesību saglabāšanu *Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI)* brūnoglū ieguvei (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”).

Tiesvedības priekšvēsture un apstrīdētais lēmums

- 2 *DEI* tika izveidots 1950. gadā kā publisks uzņēmums, kas pieder Grieķijas valstij. Tam bija ekskluzīvas tiesības ražot, transportēt un piegādāt elektroenerģiju Grieķijā. 1996. gadā tas tika pārveidots par akciju sabiedrību [*société par actions*], kuras vienīgā akcionāre bija valsts. 1996. gadā ar Grieķijas Likumu Nr. 2414/1996 par publisko uzņēmumu modernizāciju (*FEK A' 135*) tika atļauts prasītāju pārveidot par akciju sabiedrību, taču tai joprojām paliekot valsts kā vienīgās akcionāres īpašumā.
- 3 2001. gada 1. janvārī tā tika pārveidota par akciju sabiedrību [*société anonyme*] saskaņā ar, konkrētāk, Grieķijas Likumu Nr. 2773/1999 par elektroenerģijas tirgus liberalizāciju (*FEK A' 286*), ar kuru tika transponēta Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 19. decembra Direktīva 96/92/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu (OV 1997, L 27, 20. lpp.). Saskaņā ar šī likuma 43. panta 3. punktu valstij nekādā gadījumā nedrīkst piederēt mazāk par 51 % no *DEI* akcijām ar balsstiesībām, pat pēc kapitāla palielināšanas. Grieķijas Republikai apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī piederēja 51,12 % šī uzņēmuma akciju. Kopš 2001. gada 12. decembra *DEI* akcijas tiek kotētas Atēnu Biržā (Grieķija), kā arī Londonas Biržā (Apvienotā Karaliste).
- 4 Visas Grieķijas elektrostacijas, kas kurināmas ar brūnoglēm, pieder *DEI*. Saskaņā ar Grieķijas Ģeoloģijas un metalurģijas pētniecības institūta datiem kopējie zināmie brūnoglū atradņu krājumi Grieķijā 2005. gada 1. janvārī tika lēsti 4415 miljonu tonnu apjomā. Komisija uzskata, ka brūnoglū krājumi Grieķijā ir vēl 4590 miljoni tonnu.
- 5 Grieķijas Republika ir piešķirusi *DEI* brūnoglū izpētes un izmantošanas tiesības atradnēs, kuru krājumi tiek lēsti ap 2200 miljoniem tonnu. Krājumi 85 miljonu tonnu apjomā pieder privātpersonām. Citu publisko atradņu ar aptuveni 220 miljoniem tonnu izpētes un izmantošanas tiesības ir piešķirtas citām privātpersonām – no šīm atradnēm daļēji tiek apgādātas *DEI* elektrostacijas. Izmantošanas tiesības vēl nav tikušas piešķirtas par aptuveni 2000 miljoniem tonnu pārējo Grieķijas brūnoglū krājumu.

- 6 Stājoties spēkā Direktīvai 96/92, Grieķijas elektroenerģijas tirgus tika atvērts konkurencei. 2005. gada maijā tika izveidots obligāts dienas tirgus visiem elektroenerģijas pārdevējiem un pircējiem Grieķijas savstarpēji savienotajā sistēmā, kas ietver Grieķijas kontinentālo teritoriju un dažas Grieķijas salas. Šajā tirgū elektroenerģijas ražotāji un importētāji, pamatojoties uz dienas intervālu, ievada un pārdod savu saražoto vai importēto elektroenerģiju.
- 7 2003. gadā Komisija saņēma sūdzību no privātpersonas, kura lūdza neatklāt tās identitāti. Sūdzības iesniedzējs norādīja, ka Grieķijas Republikas lēmums saskaņā ar Grieķijas 1959. gada 12. un 13. novembra Likumdošanas dekrētu Nr. 4029/1959 (*FEK A' 250*) un Grieķijas 1975. gada 23. un 29. augusta Likumu Nr. 134/1975 (*FEK A' 180*) piešķirt *DEI* ekskluzīvu licenci brūnoglū izpētei un izmantošanai esot pretējs EKL 86. panta 1. punktam, lasot kopā ar EKL 82. pantu. Pēc vairākkārtējas vēstuļu apmaiņas ar Grieķijas Republiku, kura notika no 2003. līdz 2008. gadam, Komisija pieņēma apstrīdēto lēmumu.
- 8 Ar šo lēmumu Komisija tostarp bija konstatējusi, ka šo tiesību piešķiršana un saglabāšana ir pretrunā EKL 86. panta 1. punktam savienojumā ar EKL 82. pantu, jo šādi ir radusies situācija, kurā saimnieciskās darbības subjektiem nebija vienlīdzīgas iespējas attiecībā uz piekļuvi primārajam kurināmajam elektroenerģijas ražošanai un kura ļāva *DEI* saglabāt vai pastiprināt savu dominējošo stāvokli Grieķijas elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgū, nepieļaujot jebkādu jaunpienācēju ienākšanu tirgū vai radot tai šķēršļus.
- 9 Apstrīdētajā lēmumā Komisija norāda, ka Grieķijas Republika kopš Direktīvas 96/92 pieņemšanas, kurai vajadzēja tikt transponētai vēlākais līdz 2001. gada 19. februārim, ir zinājusi, ka elektroenerģijas tirgus ir jāliberalizē. Tā piebilst, ka Grieķijas Republika ir veikusi valsts pasākumus attiecībā uz diviem dažādiem tirgiem, no kuriem pirmais ir brūnoglū piegādes tirgus, bet otrais – elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgus, kas ietver elektroenerģijas ražošanu un piegādi elektrostacijās, kā arī elektroenerģijas importu, izmantojot savstarpēji savienoto sistēmu.
- 10 Komisija uzskata, ka *DEI* abos minētajos tirgos bija dominējošs stāvoklis ar tirgus daļu, kas lielāka attiecīgi par 97 % un par 85 %. Turklāt neesot bijis nekādas perspektīvas, ka varētu parādīties kāds jaunpienācējs, kurš varētu būtiski samazināt *DEI* elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgus daļu, jo imports, kas ir 7 % no kopējā patēriņa, neveidojot īstu konkurences spiedienu šajā tirgū.
- 11 Runājot par attiecīgajiem valsts pasākumiem, Komisija konstatēja, ka *DEI* saskaņā ar Likumdošanas dekrētu Nr. 4029/1959 un Likumu Nr. 134/1975 ir piešķirtas izmantošanas tiesības attiecībā uz 91 % no kopējām publiskajām brūnoglū atradnēm, par kurām šādas tiesības vispār tiek piešķirtas. Tā precizē, ka šo pasākumu piemērošanas laika posmā, lai gan bija iespējas, kas radītas ar valsts tiesību aktiem, citas tiesības uz vērā ņemamu atradni nav tikušas piešķirtas. Turklāt tā norāda, ka *DEI* bez publiskā iepirkuma izsludināšanas ir ieguvusi izpētes tiesības attiecībā uz atsevišķām izmantojamajām atradnēm, kuru izmantošanas tiesības vēl nav tikušas piešķirtas. Komisija visbeidzot piebilst, ka ar brūnoglēm kurināmās stacijas, kas Grieķijā izmaksā vismazāk, tiek izmantotas visbiežāk, jo tās saražo 60 % elektroenerģijas, ļaujot apgādāt savstarpēji savienoto sistēmu.
- 12 Piešķirot *DEI* un saglabājot tai kvazimonopola tiesības uz brūnoglū izmantošanu, kuras garantē tai privilēģētu piekļuvi visizdevīgākajam kurināmajam Grieķijā elektroenerģijas ražošanai, Grieķijas Republika tādējādi esot radījusi iespēju nevienlīdzību starp saimnieciskās darbības subjektiem elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgū un tātad izkropļojusi konkurenci, tādējādi pastiprinot *DEI* dominējošo stāvokli un nepieļaujot jebkādu jaunpienācēju ienākšanu tirgū vai radot tai šķēršļus, lai gan ir elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgus liberalizācija.
- 13 Apstrīdētajā lēmumā Komisija turklāt prasīja Grieķijas Republikai divu mēnešu laikā no šī lēmuma paziņošanas informēt Komisiju par pasākumiem, ko tā plāno veikt, lai labotu attiecīgo valsts pasākumu radīto pret konkurenci vērsto iedarbību, norādīdama, ka šie pasākumi ir jāveic un jāīsteno astoņu mēnešu laikā pēc tās lēmuma.

Tiesvedība Vispārējā tiesā un pārsūdzētais spriedums

- 14 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2008. gada 13. maijā, *DEI* cēla prasību par apstrīdētā lēmuma atcelšanu. Tiesvedības gaitā Grieķijas Republika iestājās lietā, atbalstot *DEI*, bet *Elliniki Energeia kai Anaptyxi AE (HE&DSA)*, kā arī *Energeiaki Thessalonikis AE*, akciju sabiedrības, kas darbojas Grieķijas elektroenerģijas ražošanas nozarē, iestājās lietā, atbalstot Komisijas prasījumus.
- 15 Savas prasības pamatojumam *DEI* ir izvirzījusi četrus pamatus, pirmkārt, par kļūdām tiesību piemērošanā saistībā ar EKL 86. panta 1. punkta un EKL 82. panta apkopoto noteikumu piemērošanu, kā arī acīmredzamu kļūdu vērtējumā, otrkārt, par EKL 253. pantā paredzētā pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi, treškārt, par tiesiskās noteiktības, tiesiskās palāvības aizsardzības un privātīpašuma aizsardzības principu pārkāpumu, no vienas puses, un par pilnvaru nepareizu izmantošanu, no otras puses, un, ceturtkārt, par samērīguma principa pārkāpumu.
- 16 Pirmais prasības pamats bija izklāstīts piecās daļās, un otrajā un ceturtajā no šīm daļām bija apstrīdēts Komisijas secinājums, ka *DEI* piešķirto brūnogļu izmantošanas tiesību īstenošanas rezultātā tās dominējošais stāvoklis brūnogļu piegādes tirgū tiekot paplašināts uz elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgu, tādējādi pārkāpjot EKL 86. panta 1. punkta noteikumus savienojumā ar EKL 82. panta noteikumiem. Vispārējā tiesa norādīja, ka *DEI* pret šo Komisijas secinājumu būtībā ir izvirzījusi divus argumentus. Ar pirmo argumentu *DEI* norādīja, ka, lai pierādītu šo normu kombinācijas pārkāpumu, konkrētajam uzņēmumam ir jābūt ekskluzīvām vai īpašām tiesībām EKL 86. panta 1. punkta izpratnē, taču šajā gadījumā tas tā neesot.
- 17 Otrajā no šiem argumentiem, ko Vispārējā tiesa ir izskatījusi vispirms, *DEI* ir pārmetusi Komisijai, ka tā neesot pierādījusi faktisku vai potenciālu *DEI* dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu attiecīgajos tirgos, lai gan šādi pierādījumi esot priekšnosacījums EKL 86. panta 1. punkta piemērošanai savienojumā ar EKL 82. pantu.
- 18 Pārsūdzētā sprieduma 85. punktā Vispārējā tiesa ir konstatējusi, ka šajā lietā strīds galvenokārt ir par jautājumu, vai Komisijai bija jāidentificē *DEI* dominējošā stāvokļa faktiskā vai potenciāla ļaunprātīga izmantošana vai arī Komisijai pietika pierādīt, ka attiecīgie valsts pasākumi, radot iespēju nevienlīdzību starp saimnieciskās darbības subjektiem par labu *DEI*, izkropļoja konkurenci.
- 19 Saistībā ar brūnogļu piegādes tirgu Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 87.–89. punktā ir norādījusi, ar attiecīgajiem valsts pasākumiem Grieķijas Republika bija piešķirusi *DEI* brūnogļu izmantošanas tiesības attiecībā uz atradnēm, kuru krājumi veido aptuveni 2200 miljonus tonnu, ka šie pasākumi, kas veikti pirms elektroenerģijas tirgus liberalizācijas, ir atstāti spēkā un tie turpina iespaidot šo tirgu, un ka turklāt, lai gan ir *DEI* konkurentu izrādītā interese, neviena saimnieciskās darbības subjekts nav spējis iegūt no Grieķijas Republikas brūnogļu atradņu izmantošanas tiesības, lai gan Grieķijai vēl esot bijuši aptuveni 2000 miljoni tonnu neizmantotu brūnogļu krājumu.
- 20 Taču tā ir paudusi uzskatu, ka *DEI* nav vainojama par to, ka citiem saimnieciskās darbības subjektiem nav iespējams iegūt piekļuvi atlikušajām brūnogļu atradnēm, jo brūnogļu izmantošanas licenču piešķiršana ir atkarīga tikai un vienīgi no Grieķijas Republikas gribas. Vispārējā tiesa ir piebildusi, ka minētajā tirgū *DEI* loma ir ierobežota ar to atradņu izmantošanu, uz kurām tai ir tiesības, jo Komisija nav apgalvojusi, ka attiecībā uz piekļuvi brūnoglēm *DEI* būtu ļaunprātīgi izmantojusi savu dominējošo stāvokli šīs izejvielas piegādes tirgū.
- 21 Tad Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 90.–93. punktā ir analizējusi Komisijas konstatējumu, ka fakts, ka *DEI* konkurentiem nav iespējams ienākt brūnogļu piegādes tirgū, rada sekas attiecībā uz elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgu. Komisija šajā ziņā bija norādījusi, ka, tā kā brūnogles Grieķijā ir izdevīgākais kurināmais, to izmantošana ļaujot elektroenerģiju ražot ar zemām mainīgajām izmaksām un laist to obligātajā dienas tirgū ar daudz izdevīgāku peļņas daļu nekā no citiem

kurināmajiem saražoto elektroenerģiju. Komisija uzskata, ka *DEI* tādējādi varēja saglabāt vai pastiprināt savu dominējošo stāvokli elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgū, nepieļaujot jebkādu jaunpienācēju ienākšanu šajā tirgū vai radot tai šķēršļus.

- 22 Pārsūdzētā sprieduma 91. punktā atgādinājusi, ka pēc elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgus liberalizācijas Grieķijā tika izveidots obligātais dienas tirgus – mehānisms, kura darbības normas apstrīdētajā lēmumā nebija apšaubītas un kuras ir jāievēro gan *DEI*, gan tās konkurentiem, – un ka turklāt *DEI* šajā tirgū darbojās jau pirms tā liberalizācijas, Vispārējā tiesa ir norādījusi:

“92 Komisija nav pierādījusi, ka privilēģēta piekļuve brūnoglēm būtu varējusi radīt situāciju, kurā [*DEI*], vienkārši īstenojot šīs izmantošanas tiesības, būtu varējusi pieļaut dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgū vai arī būtu tikusi mudināta pieļaut ļaunprātīgu izmantošanu šajā tirgū. Tāpat arī Komisija nepārmet [*DEI*], ka tā bez objektīva attaisnojuma savu dominējošo stāvokli brūnoglū piegādes tirgū būtu paplašinājusi uz elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgu.

93 Vienkārši konstatējot, ka [*DEI*], bijusi monopolsabiedrība, pateicoties priekšrocībām, ko tai sniedz privilēģēta piekļuve brūnoglēm, joprojām saglabā dominējošu stāvokli elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgū un ka šī situācija šajā tirgū izraisa iespēju nevienlīdzību starp [*DEI*] un citiem uzņēmumiem, Komisija nav ne identificējusi, ne juridiski pietiekami pierādījusi, uz kādu ļaunprātīgu izmantošanu EKL 82. panta izpratnē attiecīgais valsts pasākums [*DEI*] ir mudinājis vai varējis mudināt.”

- 23 Pēc tam Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 94.–103. punktā ir aplūkojusi apstrīdētajā lēmumā minēto pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru dalībvalsts pārkāpj EKL 86. panta 1. punktā un EKL 82. pantā noteiktos aizliegumus, ja attiecīgais uzņēmums, vienkārši īstenojot tam piešķirtās ekskluzīvās vai īpašās tiesības, tiek mudināts ļaunprātīgi izmantot savu dominējošo stāvokli vai ja šīs tiesības var radīt situāciju, kurā šis uzņēmums tiek mudināts uz šādu ļaunprātīgu izmantošanu. Izanalizējusi spriedumus lietās *Raso u.c.* (C-163/96, EU:C:1998:54), *Höfner un Elser* (C-41/90, EU:C:1991:161), *Merci convenzionali Porto di Genova* (C-179/90, EU:C:1991:464), *Job Centre* (C-55/96, EU:C:1997:603) un *MOTOE* (C-49/07, EU:C:2008:376), Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 103. punktā atzina šādi:

“No šiem [...] spriedumiem izriet, ka uzņēmuma, kam ir ekskluzīvas vai īpašās tiesības, dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var izrietēt vai nu no iespējas šīs tiesības īstenot ļaunprātīgi, vai arī no tiešām šo tiesību sekām. Taču no šīs judikatūras neizriet, ka dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu veido tikai fakts, ka attiecīgais uzņēmums valsts pasākuma dēļ ir izdevīgākā situācijā salīdzinājumā ar saviem konkurentiem.”

- 24 Visbeidzot pārsūdzētā sprieduma 104.–118. punktā Vispārējā tiesa ir atbildējusi uz pēdējo Komisijas argumentu, kurā pausts viedoklis, ka apstrīdētais lēmums atbilst judikatūrai, saskaņā ar kuru neizkropļotas konkurences sistēma var tikt garantēta tikai tad, ja ir nodrošināta dažādu saimnieciskās darbības subjektu iespēju vienlīdzība. Komisija šajā ziņā norādīja, ka tad, ja iespēju nevienlīdzība starp saimnieciskās darbības subjektiem un līdz ar to konkurences izkropļošana ir valsts pasākuma izraisīta, šāds pasākums ir EKL 86. panta 1. punkta savienojumā ar EKL 82. pantu pārkāpums.

- 25 Minētā sprieduma 105. punktā Vispārējā tiesa ir atzinusi, ka no spriedumiem, uz kuriem pamatojusies Komisija, proti, no spriedumiem lietās *Francija/Komisija* (C-202/88, EU:C:1991:120), *GB-Inno-BM* (C-18/88, EU:C:1991:474) un *Connect Austria* (C-462/99, EU:C:2003:297) neizriet, ka, lai uzskatītu, ka ir ticis izdarīts EKL 86. panta 1. punkta, kas piemērots kopā ar EKL 82. pantu, pārkāpums, pietiek vien pierādīt, ka valsts pasākums izkropļo konkurenci, radot iespēju nevienlīdzību starp saimnieciskās darbības subjektiem, un nav jāidentificē uzņēmuma dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana.

- 26 Izanalizējusi šos spriedumus, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 113. punktā secināja, ka, lai arī Tiesa šajos spriedumos tik tiešām ir izmantojusi formulējumus, uz kuriem atsaucas Komisija, pēdējā nevar pamatoties tikai uz šiem formulējumiem, neņemot vērā to kontekstu. Turklāt 114.–117. punktā Vispārējā tiesa ir konstatējusi, ka Komisijas tēze nav pamatota arī ar spriedumu lietā *Dusseldorf* u.c. (C-203/96, EU:C:1998:316), uz ko tā bija atsaukusies tiesas sēdē.
- 27 Vispārējā tiesa sprieduma 118. punktā ir secinājusi, ka no šīs judikatūras neizriet, ka Komisijai “nebija jāidentificē un jāpierāda dominējoša stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, uz ko [DEI] mudināja vai varēja mudināt attiecīgais valsts pasākums”.
- 28 Tādējādi Vispārējā tiesa, pārsūdzētā sprieduma 87.–93. punktā konstatējusi, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā šādu dominējoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu nav pierādījusi, tā minētā sprieduma 119. punktā atzina par pamatotu DEI otro argumentu pirmā pamata otrajā un ceturtajā daļā un apstrīdēto lēmumu atcēla, kā arī atzina, ka “nav jāizskata pārējie iebildumi, to daļas un pamati”.

Lietas dalībnieku prasījumi un tiesvedība Tiesā

- 29 Komisijas prasījumi Tiesai ir šādi:
- atcelt pārsūdzēto spriedumu;
 - taisīt lietā galīgo spriedumu;
 - piespriest DEI segt tiesāšanās izdevumus abās instancēs.
- 30 DEI un Grieķijas Republikas prasījumi Tiesai ir šādi:
- noraidīt apelācijas sūdzību;
 - pakārtoti pārbaudīt pārējos lietā T-169/08 izvirzītos atcelšanas pamatus un atcelt apstrīdēto lēmumu;
 - piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus abās instancēs.
- 31 Ar dokumentiem, kas Tiesas kancelejā iesniegti 2013. gada 25. martā, *Mytilinaios AE*, *Protergia AE* un *Alouminion AE* lūdza atļauju iestāties šajā tiesvedībā Komisijas prasījumu atbalstam.
- 32 Ar 2013. gada 11. jūlija rīkojumu Tiesas priekšsēdētāja vietnieks apmierināja šo pieteikumu.

Par apelācijas sūdzību

- 33 Apelācijas sūdzības atbalstam Komisija izvirza divus pamatus, kuri saistīti, pirmkārt, ar kļūdu EKL 86. panta 1. punkta un 82. panta kombinēto normu interpretācijā un piemērošanā un, otrkārt, ar trūkumiem, neprecizitātēm un nepilnībām pamatojumā.

Lietas dalībnieku argumenti

- 34 Ar pirmo pamatu, kas vērsts pret pārsūdzētā sprieduma 94.–118. punktu, Komisija norāda, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā attiecībā uz EKL 86. panta 1. punkta savienojumā ar EKL 82. pantu interpretāciju un piemērošanu, atzīdama, ka Komisijai bija jāidentificē un jāpierāda ļaunprātīgā rīcība, uz ko DEI mudināja vai varēja mudināt attiecīgais valsts pasākums.

- 35 Komisija uzskata, ka tad, kad EKL 82. pants kopā ar EKL 86. panta 1. punktu tiek piemērots situācijās, kad pastāv saimnieciskās darbības subjektu iespēju nevienlīdzība un tādējādi no valsts pasākuma izrietoša izkropļota konkurence, attiecīgais valsts pasākums ir EKL 86. panta 1. punkta un 82. panta normu pārkāpums. Tādēļ pietiekot pierādīt, ka ar šo pasākumu faktiski ir radīta iespēju nevienlīdzība, sniedzot priekšrocības privileģētam publiskajam uzņēmumam, un ka šis pasākums tādējādi ir ietekmējis tirgus struktūru, ļaujot minētajam uzņēmumam saglabāt, pastiprināt vai paplašināt savu dominējošo stāvokli uz citu tirgu – blakus tirgu vai lejupējo tirgu, piemēram, liedzot šajā tirgū ienākt jauniem konkurentiem.
- 36 Tādējādi Komisija pārmet Vispārējai tiesai, ka tā ir kļūdaini piemērojusi Tiesas judikatūru faktiem šajā lietā un sagrozījusi apstrīdētā lēmuma pamatojumu. Šajā ziņā tā norāda, ka – pretēji tam, ko apstiprinājusi Vispārējā tiesa, – šis lēmums nebija balstīts uz konstatējumu, ka dominējoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu veidotu tikai pats fakts, ka *DEI* attiecīgo valsts pasākumu dēļ ir izdevīgākā situācijā salīdzinājumā ar tās konkurentiem. Gluži pretēji, minētajā lēmumā pārkāpums esot sīki izklāstīts, norādot, ka attiecīgie valsts pasākumi ir radījuši iespēju nevienlīdzību starp *DEI* un tās konkurentiem un ka, vienkārši īstenojot tiesības, kas ar šiem pasākumiem bija piešķirtas *DEI*, šis uzņēmums spēja paplašināt savu dominējošo stāvokli Grieķijas brūnogļu (augšupējā) tirgū uz elektroenerģijas vairumtirdzniecības (lejupējo) tirgu. Šī paplašināšana uz lejupējo tirgu esot izraisījusi konkurences ierobežojumu šajā tirgū, nepieļaujot jaunu konkurentu ienākšanu tajā, pat pēc šī tirgus liberalizācijas pasākumu veikšanas. Turklāt, lai gan bija šajā ziņā pausti lūgumi, *DEI* konkurentiem neesot tikušas piešķirtas nekādas tiesības ne uz vienu vērā ņemamu brūnogļu atradni.
- 37 Tā kā apstrīdētajā lēmumā esot paskaidrots, kā, pirmkārt, apstrīdēto valsts pasākumu atstāšana spēkā un, otrkārt, privileģēto tiesību, kas piešķirtas *DEI*, vienkārša īstenošana, kā arī *DEI* rīcība lejupējā tirgū ir radījušas risku, ka tā ļaunprātīgi izmantos dominējošo stāvokli šajā tirgū, nepieļaujot jaunu konkurentu ienākšanu vai liedzot tiem ienākt tirgū, Komisija esot izpildījusi visus kritērijus, kas noteikti Tiesas judikatūrā par EKL 86. panta 1. punkta un 82. panta kopīgo piemērošanu.
- 38 *DEI* un Grieķijas Republika uzskata, ka šim pamatam nav pamatojuma. No Tiesas judikatūras izrietot, ka, lai varētu piemērot EKL 86. panta 1. punktu savienojumā ar EKL 82. pantu, Komisijai ir jāpierāda attiecīgā uzņēmuma ļaunprātīgā rīcība, ko minētais valsts pasākums izraisījis vai ir varējis izraisīt. Fakts, ka attiecīgā valsts pasākuma rezultātā rodas iespēju nevienlīdzība, protams, esot nepieciešams, bet ne pietiekams nosacījums minēto pantu piemērošanai. Komisija būtībā mēģinot pārveidot EKL 86. panta 1. punktu par autonomu tiesību normu ar augstāku juridisko spēku. Savukārt Vispārējā tiesa esot pareizi piemērojusi minēto judikatūru šīs lietas faktiem.

Tiesas vērtējums

- 39 Jāatgādina, ka saskaņā ar EKL 86. panta 1. punktu attiecībā uz publiskiem uzņēmumiem un uzņēmumiem, kuriem dalībvalstis piešķirušas īpašas vai ekskluzīvas tiesības, tās nedz ievieš, nedz arī uztur spēkā tādus pasākumus, kādi ir pretrunā EKL, it īpaši ar noteikumiem, kas ietverti tā 82. pantā.
- 40 Pēdējā minētā norma aizliedz ļaunprātīgi izmantot dominējošu stāvokli kopējā tirgū vai būtiskā tā daļā, ciktāl tas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm.
- 41 Jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru dalībvalsts pārkāpj EKL 86. panta 1. punktā, lasot kopā ar EKL 82. pantu, paredzētos aizliegumus tad, ja attiecīgajam uzņēmumam, vienkārši īstenojot tam piešķirtās īpašas vai ekskluzīvas tiesības, būtu radīta sava dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas situācija vai ja šīs tiesības var radīt situāciju, kurā šim uzņēmumam ir radīta šāda ļaunprātīga izmantošana (šajā ziņā skat. spriedumus *Connect Austria*, EU:C:2003:297, 80. punkts, un *MOTOE*, EU:C:2008:376, 49. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra). Šajā ziņā nav nepieciešams, lai ļaunprātīga izmantošana patiešām būtu notikusi (spriedumi *GB-Inno-BM*, EU:C:1991:474, 23.–25. punkts; *Raso* u.c., EU:C:1998:54, 31. punkts, kā arī *MOTOE*, EU:C:2008:376, 49. punkts).

- 42 Tādēļ šīs normas ir pārkāptas tad, ja ar valsts pasākumu tiek radīts dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas risks (skat. spriedumu *MOTOE*, EU:C:2008:376, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 43 No Tiesas judikatūras turklāt izriet, ka tādu neizkropļotas konkurences sistēmu, kāda ir paredzēta Līgumā, var garantēt tikai tad, ja ir nodrošināta dažādu tirgus dalībnieku iespēju vienlīdzība (skat. spriedumus *GB-Inno-BM*, EU:C:1991:474, 25. punkts; *MOTOE*, EU:C:2008:376, 51. punkts, un *Connect Austria*, EU:C:2003:297, 83. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 44 No tā izriet, ka, ja nevienlīdzīgas iespējas starp tirgus dalībniekiem un līdz ar to izkropļota konkurence ir valsts pasākuma izraisīta, šāds pasākums ir EKL 86. panta 1. punkta savienojumā ar EKL 82. pantu pārkāpums (skat. spriedumu *Connect Austria*, EU:C:2003:297, 84. punkts).
- 45 Tiesai turklāt ir bijusi iespēja šajā ziņā precizēt, ka, lai arī vienkāršs fakts, ka, piešķirdama ekskluzīvas tiesības, dalībvalsts rada dominējošu stāvokli, pats nav nesaderīgs ar EKL 82. pantu, tad tomēr EK līgumā dalībvalstīm ir noteikts pienākums neveikt vai neatstāt spēkā pasākumus, kas šai tiesību normai var atņemt tās lietderīgo iedarbību (spriedumi *ERT*, C-260/89, EU:C:1991:254, 35. punkts; *Corbeau*, C-320/91, EU:C:1993:198, 11. punkts, kā arī *Deutsche Post*, C-147/97 un C-148/97, EU:C:2000:74, 39. punkts).
- 46 No šī sprieduma 41.–45. punktā atgādinātajiem apsvērumiem izriet un kā savu secinājumu 55. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, ka neatkarīgi no ļaunprātīgas izmantošanas faktiskās pastāvēšanas var pieņemt, ka ir EKL 86. panta 1. punkta savienojumā ar EKL 82. pantu pārkāpums. Ir tikai svarīgi, lai Komisija identificētu reālas vai potenciālas pret konkurenci vērstas sekas, kas var izrietēt no attiecīgā valsts pasākuma. Šādu pārkāpumu var konstatēt arī tad, ja attiecīgie valsts pasākumi ietekmē tirgus struktūru, radot uzņēmumiem nevienlīdzīgus konkurences nosacījumus, ļaujot publiskam uzņēmumam vai uzņēmumam, kuram piešķirtas īpašas vai ekskluzīvas tiesības, saglabāt, pastiprināt vai paplašināt savu dominējošo stāvokli uz citu tirgu, šādi ierobežojot konkurenci, un nav nepieciešams pierādīt ļaunprātīgas izmantošanas faktu.
- 47 Šādos apstākļos ir secināms, ka, pretēji analīzei, ko Vispārējā tiesa ietvērusi pārsūdzētā sprieduma 105.–118. punktā, ir pietiekami pierādīt, ka minētās potenciālās vai reālās pret konkurenci vērstās sekas var izrietēt no attiecīgā valsts pasākuma, un nav nepieciešams identificēt citu ļaunprātīgu izmantošanu, kā vien to, kas izrietētu no minētā valsts pasākuma radītās situācijas. Tādējādi Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, šajā ziņā vienkārši konstatējot, ka prasītāja, bijusi monopolsabiedrība, pateicoties priekšrocībām, ko tai sniedz privileģēta piekļuve brūnoglēm, joprojām saglabā dominējošu stāvokli elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgū un ka šī situācija šajā tirgū izraisa iespēju nevienlīdzību starp prasītāju un citiem uzņēmumiem, tomēr nedz identificējot, nedz juridiski pietiekami pierādot, uz kādu ļaunprātīgu izmantošanu EKL 82. panta izpratnē attiecīgais valsts pasākums *DEI* ir mudinājis vai varējis mudināt.
- 48 Tādēļ pirmais pamats ir jāpieņem un pārsūdzētais spriedums ir jāatceļ, Tiesai nepārbaudot otro apelācijas sūdzības pamatu, kurš ir pakārtots pirmajam pamatam.

Par prasību Vispārējā tiesā

- 49 Atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtu 61. panta pirmajai daļai Vispārējās tiesas nolēmuma atcelšanas gadījumā Tiesa pati var taisīt galīgu spriedumu lietā, ja strīds ir izskatāmā stāvoklī.
- 50 Šajā lietā Tiesas rīcībā ir visi vajadzīgie elementi, lai taisītu galīgu spriedumu par tiesvedībā pirmajā instancē izvirzītā pirmā pamata otro un ceturto daļu.

- 51 Pārsūdzētā sprieduma 59. punktā Vispārējā tiesa atzina, ka vispirms ir jāizskata pirmā pamata otrā daļa, kas saistīta ar Komisijas kļūdu par to, ka tā apgalvo, ka ekskluzīvu vai īpašu tiesību esamība nav obligāts nosacījums, lai varētu pamatot kopīgo EKL 86. panta 1. punkta un EKL 82. panta noteikumu pārkāpumu, un minētā pamata ceturto daļu, kas saistīta ar to, ka *DEI*, pamatojoties uz apgalvoto privilēģēto piekļuvi primārajam kurināmajam, neesot paplašinājusi dominējošo stāvokli no brūnogļu piegādes tirgus uz elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgu.
- 52 Šajā pašā punktā Vispārējā tiesa ir noteikusi, ka šajā stadijā nav jāspriež par apstrīdētajā Komisijas lēmumā izmantoto konkrēto tirgu definīcijas pamatotību, kas bija *DEI* izvirzītā pirmā pamata pirmā daļa, un izmantojusi pieņēmumu, ka minētajā definīcijā, pretēji *DEI* apgalvotajam, nav pieļauta acīmredzama kļūda vērtējumā.
- 53 Šajā lietā, pamatojoties uz minēto pieņēmumu, Tiesas rīcībā ir visi vajadzīgie elementi, lai taisītu galīgu spriedumu par *DEI* izvirzītā pirmā pamata otro un ceturto daļu.

Par pirmā pamata otro daļu

Lietas dalībnieku argumenti

- 54 *DEI*, kuru atbalsta Grieķijas Republika, apgalvo, ka Komisija ir nepamatoti uzskatījusi, ka *DEI* juridiskā kvalifikācija par “publisku uzņēmumu” ir pietiekama, lai pamatotu EKL 86. panta 1. punkta un 82. panta kombinēto normu pārkāpumu. Patiesībā no judikatūras izrietot, ka, lai piemērotu teoriju par to, ka publisks uzņēmums savu dominējošo stāvokli ir paplašinājis no viena tirgus uz citu – atšķirīgu blakus tirgu, Komisijai ir obligāti jāpierāda, ka ar pasākumu tiek piešķirtas vai pastiprinātas īpašas vai ekskluzīvas tiesības. Šajā gadījumā *DEI* neesot ekskluzīvu tiesību, jo tā nevar ekskluzīvi īstenot attiecīgo saimniecisko darbību. *DEI* izpētes un izmantošanas tiesības neesot kvalificējamās arī kā “īpašas tiesības” EKL 86. panta 1. punkta nozīmē, jo tās ir tikušas piešķirtas noteiktam uzņēmumu skaitam.
- 55 Komisija, kuru atbalsta personas, kas iestājušās lietā, uz to atbild, ka būtībā, pirmkārt, EKL 86. panta 1. punkta un 82. panta piemērošanas joma nav aprobežota vienīgi ar valsts pasākumiem, kuri piešķir īpašas vai ekskluzīvas tiesības, un, otrkārt, ka *DEI* katrā ziņā šādas tiesības esot piešķirtas.

Tiesas vērtējums

- 56 No EKL 86. panta 1. punkta teksta izriet, ka šī norma ir piemērojama, pirmkārt, publiskiem uzņēmumiem un, otrkārt, uzņēmumiem, kuriem dalībvalstis piešķirušas īpašas vai ekskluzīvas tiesības. Šajā lietā nav šaubu, ka *DEI* ir publisks uzņēmums.
- 57 Turklāt, kā atgādināts šī sprieduma 41.–44. punktā, ja nevienlīdzīgas iespējas starp tirgus dalībniekiem un līdz ar to izkropļota konkurence ir valsts pasākuma izraisīta, šāds pasākums neatkarīgi no tā, vai tas ir normatīvs vai administratīvs, ir EKL 86. panta 1. punkta savienojumā ar EKL 82. pantu pārkāpums.
- 58 Tādējādi nav pamatots *DEI* apgalvojums, ka, lai piemērotu teoriju par to, ka publisks uzņēmums savu dominējošo stāvokli ir paplašinājis no viena tirgus uz citu – atšķirīgu blakus tirgu, atbilstoši Tiesas judikatūrai Komisijai ir obligāti jāpierāda, ka ar attiecīgo valsts pasākumu tiek piešķirtas vai pastiprinātas īpašas vai ekskluzīvas tiesības.
- 59 Patiesībā pietiek, lai ar attiecīgo pasākumu tiktu radīta situācija, kad publisks uzņēmums vai uzņēmums, kam valsts piešķirusi īpašas vai ekskluzīvas tiesības, tiek mudināts ļaunprātīgi izmantot savu dominējošo stāvokli (skat. šajā ziņā spriedumu *Connect Austria*, EU:C:2003:297, 80. punkts un tajā minētā judikatūra).

60 Tādēļ pirmā pamata otrā daļa ir jānoraida.

Par pirmā pamata ceturto daļu

Lietas dalībnieku argumenti

- 61 *DEI* apstrīd Komisijas secinājumu, ka tai piešķirto brūnogļu izmantošanas tiesību īstenošanas rezultātā tās dominējošais stāvoklis brūnogļu piegādes tirgū tiekot paplašināts uz elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgu, tādējādi pārkāpjot EKL 86. panta 1. punkta noteikumus savienojumā ar EKL 82. panta noteikumiem, jo šajā lietā neesot izpildīti dominējošā stāvokļa paplašināšanas teorijas piemērošanas nosacījumi. Pirmkārt, visās lietās, kurās Savienības tiesa piemērojusi šo teoriju, uzņēmumam ir bijis juridisks vai faktiskais monopols tirgū un ar attiecīgo valsts pasākumu ir tikušas piešķirtas ekskluzīvas vai īpašas tiesības atšķirīgā blakus tirgū, tomēr šajā lietā tas tā neesot. Otrkārt, *DEI* neesot normatīvas kompetences, kas tai ļautu pēc savas gribas noteikt savu konkurentu darbību un pieprasīt no tiem maksu. Treškārt, pārbaudot iespējamo ļaunprātīgo izmantošanu, Komisijai esot bijusi jāpārbauda apgalvotā pārkāpuma ietekme uz patērētāju interesēm. Ceturtkārt, Komisija brūnogles esot definējusi kā absolūti obligātu ražošanas faktoru ("essential facility"), nemaz nepierādot, ka brūnogles būtu absolūti nepieciešamas, lai darbotos elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgū.
- 62 Grieķijas Republika apgalvo, ka Komisija nav nosaukusi nekādu *DEI* esošu vai pat potenciālu dominējošu stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Šajā strīdā šāda ļaunprātīga izmantošana esot obligāts un iepriekšējs nosacījums, lai kopīgi tiktu piemēroti EKL 86. panta 1. punkta un EKL 82. panta noteikumi.
- 63 Komisija, kuru atbalsta lietā iestājušās personas, norāda, ka, pirmkārt, EKL 86. panta 1. punkta un 82. panta piemērošanas jomā nav tikai valsts pasākumi, ar kuriem tiek nodotas īpašas vai ekskluzīvas tiesības. Otrkārt, šo normu pārkāpuma konstatēšana neesot atkarīga no normatīvo pilnvaru un kompetenču īstenošanas. Treškārt, judikatūrā neesot nosacījuma par to, ka būtu jāpārbauda iespējamais ar minēto normu pārkāpumu patērētājiem radītais kaitējums. Ceturtkārt, *DEI* nepamatoti esot apgalvojusi, ka Komisija apstrīdētā lēmuma 132. un 238. punktā ir uzskatījusi, ka piekļuve brūnogļēm ir absolūti obligāts ražošanas faktors ("essential facility").

Tiesas vērtējums

- 64 Vispirms šī sprieduma 39.–46. punktā izklāstīto iemeslu dēļ ir jānoraida Grieķijas Republikas argumenti.
- 65 Turpinājumā ir jānoraida šī sprieduma 61. punktā apkopotie apgalvotie dominējošā stāvokļa paplašināšanas teorijas "piemērošanas nosacījumi", kuri, kā apgalvo *DEI*, izrietot no Tiesas judikatūras.
- 66 Faktiski ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tādas dominējošā stāvokli esoša uzņēmuma darbības, kuru mērķis, izkropļojot konkurenci, ir šo stāvokli paplašināt uz atšķirīgu blakus tirgu, ir dominējoša stāvokļa ļaunprātīga izmantošana EKL 82. panta izpratnē (skat. šajā ziņā spriedumu *Connect Austria*, EU:C:2003:297, 81. un 82. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 67 Tāpat Tiesa ir jau uzsvērusi, ka "patī" dominējošā stāvokļa paplašināšana bez objektīva iemesla ir aizliegta ar EKL 86. panta 1. punktu savienojumā ar EKL 82. pantu, ja šāda paplašināšana izrietējusi no valsts pasākuma. Tā kā šādā veidā nevar likvidēt konkurenci, to arī nevar izkropļot (skat. šajā ziņā spriedumus Spānija u.c./Komisija, C-271/90, C-281/90 un C-289/90, EU:C:1992:440, 36. punkts, kā arī *GB-Inno-BM*, EU:C:1991:474, 21., 23. un 24. punkts).

- 68 Tādējādi nav nepieciešams, kā to norāda *DEI*, lai ikvienā gadījumā Komisija pierādītu, ka attiecīgajam uzņēmumam ir monopols vai ka ar attiecīgo valsts pasākumu tam tiek piešķirtas ekskluzīvas vai īpašas tiesības atšķirīgā blakus tirgū, vai arī ka tam ir zināma normatīva kompetence. Ņemot vērā šī sprieduma 41.–44. punktā atgādināto judikatūru, ir jānoraida arī apgalvojums par Komisijas pienākumu pierādīt EKL 86. panta 1. punkta un 82. panta kombinēto normu pārkāpuma ietekmi uz patērētāju interesēm, jo pēdējais minētais pants var attiekties arī uz praksi, kura rada zaudējumus, apdraudot efektīvas konkurences pastāvēšanu (skat. šajā ziņā spriedumu *Europemballage* un *Continental Can*/Komisija, 6/72, EU:C:1973:22, 26. punkts). Visbeidzot, *DEI* arguments, ka Komisija brūnogles esot definējusi kā absolūti obligātu ražošanas faktoru, ir balstīts uz nepareizu pieņēmumu, jo Komisija ir atsaukusies vienīgi uz *DEI* “kvazimonopola” stāvokli elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgū.
- 69 Līdz ar to pirmā pamata ceturtā daļa ir jānoraida.
- 70 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, *DEI* Vispārējā tiesā izvirzītā pirmā pamata otrā un ceturtā daļa ir jānoraida un lieta jānodod Vispārējai tiesai, lai tā izskata pirmā pamata pirmo, trešo un piekto daļu, kā arī pārējos *DEI* izvirzītos pamatus.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 71 Tā kā lieta tiek nodota atpakaļ izskatīšanai Vispārējā tiesā, lēmuma par tiesāšanās izdevumiem pieņemšana ir jāatliek.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

- 1) **atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas spriedumu lietā *DEI*/Komisija (T-169/08, EU:T:2012:448);**
- 2) **nodot lietu atpakaļ Eiropas Savienības Vispārējai tiesai, lai tā lemtu par tiem tajā izvirzītajiem pamatiem, par kuriem Eiropas Savienības Tiesa nav lēmusi;**
- 3) **lēmuma par tiesāšanās izdevumiem pieņemšanu atlikt.**

[Paraksti]